

Türkiye'de Dijital Siyaset: Siyasal Partilerin Dijital Demokrasi Pratikleri

A. Fulya ŞEN*, Y. Furkan ŞEN**

Öz

Dijital siyaset, siyasetçiler için fırsatları ve riskleri birlikte içermekte ve "yeni bir siyaset" anlayışına gönderme yapmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye'deki anaakım siyasetin iki temel aktörü olan iktidar (Adalet ve Kalkınma Partisi) ve ana muhalefet (Cumhuriyet Halk Partisi) partisinin dijital teknolojinin sunduğu olanakların daha demokratik bir toplum yaratılması için kullanılmasına dayanan bu "yeni siyaset" anlayışına yönelik eğilimlerini anlamak amacıyla, özellikle COVID-19 pandemisinin ilk bir yılını kapsayan Mart 2020-Nisan 2021 tarihleri arasındaki Twitter'daki etkileşim örüntüleri ve söylemlerinin merkezindeki temalar analiz edilmiştir. Dijital teknolojinin tabandan yükselen bir demokrasinin gelişmesine ne tür katkılar sağladığını tartışan bu çalışma, dijital siyasal iletişim biçimlerinin geleneksel siyasal iletişim biçimlerinden çok farklı olmadığı, diyaloga kapalı ve tek yönlü olarak işlediği ve egemen siyaset yapma biçimlerinin eleştirel kamusal tartışmalara alan açmadığı sonucuna ulaşmıştır. Liberal demokratik bir siyasal sistemi tanımlayan ve bu sistemden doğan konuları ve sorunları kapsayan anahtar sözcükler üzerinden yapılan taramada, her iki siyasal partinin de toplumsal kriz, siyaset ve ekonomi temelli sorunları söylemlerinden dışladığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Dijital siyaset, dijital demokrasi, siyasal partiler, dijital kamusal alan, Twitter

Digital Politics in Turkey: Digital Democracy Practices of the Political Parties

Abstract

Digital politics includes both opportunities and risks for politicians and refers to a "new politics" understanding. In order to understand the tendencies of the ruling (Justice and Development Party) and main opposition (Republican People's Party) parties towards this "new politics" understanding which is based on the use of the opportunities offered by digital technology to create a more democratic society, in this study, the political parties' the interaction patterns on Twitter and the themes at the centre of their discourse have been analyzed between March 2020 and April 2021, covering the first year

Özgün Araştırma Makalesi (Original Research Article)

Geliş/Received: 12.01.2022

Kabul/Accepted: 21.06.2022

DOI: <https://dx.doi.org/10.17336/igusbd.1055824>

* Prof. Dr., Fırat Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Elazığ, Türkiye. E-posta: fulyasen@firat.edu.tr

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-3350-8292>

** Prof. Dr., Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.

E-posta: yfurkansen@pa.edu.tr **ORCID** <https://orcid.org/0000-0001-7767-0203>

of the COVID-19 pandemic. This study has concluded that digital political communication forms are not much different from traditional forms of political communication, that they operate in a one-way and non-dialogue manner, and that the dominant forms of politics do not open up space for critical public discussions. In the search made through the keywords that define a liberal democratic political system and cover the issues and problems arising from this system, it has been seen that both political parties excluded the problems based on the social crisis, politics and economy from their discourse.

Keywords: Digital politics, digital democracy, political parties, digital public sphere, Twitter

1. Giriş

Dijital çağda, siyasi kurumlar, faaliyetler ve ilişkiler, bilgi ve iletişim teknolojileri tarafından giderek daha fazla dolaylanmakta ve şekillendirilmektedir. Dijital siyaset, hem önceden var olan siyasi faaliyetlerin dijitalleşmesini hem de çevrimdışı dünyada net bir karşılığı olmayan yeni siyasi eylem ve katılım biçimlerinin ortaya çıkmasını kapsayan oldukça çeşitlendirilmiş bir alandır. Dijital siyaset kavramı, aslında yeni iletişim teknolojileri ile belirlenmiş ve dolaylanmış bir siyasal sürece gönderme yapmaktadır. Dijital demokrasi kavramı ise, "ötekileştirilmiş"lerle dayanışma içinde olmak ve toplumların haklarını savunmak için teknolojiyi kullanmayı ifade etmektedir.¹ Dijital demokrasi tartışmalarının merkezinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin demokratik potansiyelinin keşfedilmesi çabaları yer almaktadır. Simon vd. (2017: 11), dijital demokrasiyi "minimalist" ve "maksimalist" olmak üzere iki farklı açıdan değerlendirmektedir. Minimalist yaklaşım, yurttaşların hükümet bilgilerine erişim sağlaması ve örneğin çevrimiçi danışma ve işlem hizmetleri aracılığıyla hükümetle etkileşime girmelerini sağlamaya odaklanırken, ikinci yaklaşım, yurttaşlar için daha katılımcı bir rol öngörerek, yurttaşların hükümet yetkilileriyle işbirliği yapmalarını ve kendilerinin ve yerel topluluklarının nasıl yönetileceği konusunda kendi kararlarını vermelerini sağlayan bir demokrasi anlayışını içermektedir. Hindman (2009), internetin bazı siyasi katılım biçimlerini artırmasına ve çıkar gruplarının ve adayların örgütlenme, harekete geçirme ve fon toplama yöntemlerini değiştirmesine karşın, elitlerin hâlâ siyasi materyalin internet ortamında sunulma biçimini belirlediğini ileri sürmektedir. Couldry (2015: 41-43) ise, web ortamındaki anonim eylemlerin mesafeleri ve engelleri ortadan kaldırdığını, dijital siyasetin, bireyleri de birer siyasal aktör haline getirdiğini; sosyal medyanın siyasal kampanyalara yeni bir alan açarken, aynı zamanda bilgi sızıntılarıyla siyasal kurumlar açısından yeni zorlukları da beraberinde getirdiğini belirtmektedir.

Günümüzde pratikteki demokrasinin artık iyi bir yönetim sistemi olarak görülmemesi nedeniyle, buna çözüm olarak dijital teknolojilerin daha fazla katılımı ve daha fazla güveni teşvik edebileceği, dijital demokrasinin daha derin ve daha geniş bir katılım sağlayabileceği ve zengin bir kamusal alana katkıda bulunabileceği iddia edilmekle birlikte, yurttaşların günlük yaşamlarını sürdürme biçimleri ile demokrasinin

¹ Dijital demokrasi, bilgi sağlamak ve şeffaflığı teşvik etmek için dijital araçların kullanılmasını ifade etmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin katılımı genişletme ve derinleştirme biçimleri ve yurttaşların doğrudan çevrimiçi araçlar aracılığıyla karar alma süreçlerine katılımının güçlendirilmesi dijital demokrasinin kapsamı içinde yer almaktadır. Dijital demokrasi terimi, "dijital araçlar ve teknolojileri kullanan demokrasi pratiği" olarak tanımlanmakta; yurttaşlık, katılım, şeffaflık, hesap verebilirlik, yönetim, e-devlet, sivil toplum ve kamusal alan kavramlarını içermektedir (Simon vd., 2017: 11).

gerçeklik haline gelme biçimi arasındaki uçurumun dijital teknolojilerin yarattığı umudu ve beklentileri karşılamadığı da görülmektedir (Simon vd., 2017). Teknolojinin ve özellikle internetin demokrasi üzerindeki etkisine ilişkin araştırmalar (Coleman ve Freelon, 2015; Vaccari, 2017; Gerbaudo, 2019; Persily ve Tucker, 2020), internetin erken dönem ütopyacılığı, otoriter rejimleri bozacak ve dünya çapında özgürlüğü teşvik edecek engelsiz ve uluslararası bir iletişim tarzı olarak bir "özgürlük teknolojisi" yaklaşımını ve bu yeni teknolojinin, hem demokratik hem de demokratik olmayan rejimlerde küçük bağışçılar için bağış toplama, çevrimiçi topluluk oluşturma ve protestolarda ve kampanyalarda internetin yıkıcı kullanımı gibi fenomenlere odaklanan etkilerini tartışmıştır. İnternetin demokrasi üzerindeki etkilerine ilişkin araştırmalarda iki kamp ön plana çıkmaktadır: İlki, sosyal medya yankı odalarının, sahte haberlerin, nefret söylemlerinin, "hesaplamalı propaganda"nın, otoriter hükümetlerin rakiplerini çevrimiçi hedeflemelerinin, gazeteciliğe yönelik tehditlerin ve yabancı seçim müdahalelerinin yükselişini vurgularken; diğer okul ise, teknolojiyle ilgili iddia edilen sorunların büyüklüğünün ve yaygınlığının aşırı abartıldığını öne sürmektedir (Persily ve Tucker, 2020).

İnternetin ve sosyal medyanın gelişimi, oy verme davranışından siyasal kampanyalara ve protesto biçimlerine kadar siyasal davranışları bütünüyle dönüştürmüştür. Siyasal partilerin dijital dönüşüm süreçlerini analiz etmek için bu kökten dönüşümün boyutlarını anlamak önemlidir. Dijital siyaset olgusu, bir anlamda internet teknolojileri ile siyasi aktörler ve onları oluşturan unsurlar arasındaki karmaşık etkileşimleri içermektedir. Dijital siyaset konusu, hem siyasal partiler ve aktörler hem de yurttaşlar açısından siyaseti üretme ve siyasete katılma pratiğinin teknoloji temelli işleyişini kapsamaktadır. Sosyal medya platformları sadece siyasi fikirleri yaymakla kalmamakta, manipülatif dezenformasyon kampanyalarını da desteklemektedir. Dijital siyaset, dijital platformların yurttaşların katılımının artmasına yönelik sunduğu olanakların yanı sıra, partilerin seçim ve propaganda süreçlerinin ve siyasal örgütlenmelerinin de dijitalleşmesine odaklanmaktadır. Coleman ve Freelon'a göre (2015: 1), dijital siyasetten bahsetmek, sadece siyasal rutinlerin çevrimiçi ortamda nasıl kopyalandığına dair bir hikaye anlatmak değildir. Aslında, siyasetin dijital iletişimden etkilendiğini söylemek ile dijital iletişimin temelde siyaseti yeniden şekillendirdiğini söylemek birbirinden farklı şeyleri ifade etmektedir. Coleman ve Freelon (2015: 1-2), teknolojinin, kurucu olma özelliğiyle önceden belirlenmiş eylem planlarını basitçe desteklemenin ötesine geçerek yeni eylem alanları açma kapasitesine sahip olduğunu ve dolayısıyla teknolojik gelişmelerin güç ilişkilerinin kurulmasında kurucu bir rol oynadığını belirtmekte, "dijital siyaseti", teknolojinin önceden belirlenmiş siyasi amaçlara nasıl hizmet ettiğinin bir açıklaması olarak değil, iktidarın toplumsal örgütlenmesinde bir çoğaltma ve dönüşüm vechesi olarak düşünmenin daha mantıklı olduğunu vurgulamakta ve teknolojik determinizmden çıkarak, siyasi sürecin, iletişimin dijital biçimleri bağlamında, teknolojiden nasıl etkilendiğini düşünmeyi önermektedir.

Dijital ortamın siyasi aktörler ve kuruluşlar tarafından kullanımı ile yurttaşların katılımını artırma derecesi arasındaki bağlantı dijital siyaset araştırmalarının temel problemi oluşturmaktadır. Demokrasinin toplumun ortak sorunlarını çözmek için bir araya gelen veya karşılıklı olarak kabul edilebilir çözümler geliştiren temsilcileri seçen halkın gücüne dayandığı bir yönetim anlayışı olduğu kabul edildiğinde, dijital siyasetin çevrimiçi ve çevrimdışı kamusal alanlarda yurttaşları daha aktif olmak için nasıl teşvik ettiği tartışılmaktadır. Belirli siyasi görüşler, tutumlar ve tercihler dolaşıma girerek milyonlarca kişi tarafından görülürken, bazılarının sadece küçük bir azınlık tarafından görülmesi; bazı mesajlar eyleme götürürken, bazılarının ise bu güce sahip olmaması, dijital siyasetin karmaşık ve çok yönlü doğasına işaret etmektedir. Bu açıdan dijital siyaset tartışmalarında, çevrimiçi katılımın yüzeysel olup olmadığı veya sivil yaşama katılma

girişimini temsil edip etmediği sorusu önemini korumaktadır (Koc-Michalska ve Lilleker, 2017). Dijital demokrasi ve dijital siyaset tartışmalarını, "dijital kamusal alan" kavramıyla birlikte ele almak, bütüncül bir bakış açısı sağlamak açısından önemlidir. Dijital kamusal alan, dijital iletişimin yaygın olduğu toplumlarda kamusal alanın bir boyutu olarak, eleştirel kamusal tartışmaların görünür olması anlamına gelmektedir (Fuchs, 2021: 13). Fuchs (2021: 23), dijital demokrasinin, demokratik tartışmayı uygulayan eleştirel ve katılımcı yurttaşlar gerektirdiğini, yurttaşların demokratik, dijital, siyasal, sosyal, kültürel ve diğer becerilerini geliştirmek ve uygulamak için zamana, alanlara, eğitim ve katılım fırsatlarına ihtiyaçları olduğunu, dijital siyasetin ve platformların eleştirel tartışmalar için olanaklar sunmasının önemini vurgulamaktadır.

Batılı demokrasilerdeki yeni toplumsal hareketler ve yeni siyasi oluşumlar, sosyal medyanın belirleyici olduğu yeni bir siyaset yapma biçimini de beraberinde getirmiştir. Siyasi yapıların dijitalleşmesi ve "dijital parti" kavramı, İtalya'daki "Five Star Movement", İspanya'daki "Podemos", Fransa'daki "Insoumise" ve Birleşik Krallık'ta Corbyn'in İşçi Partisi'nin popülaritesinin artmasında anahtar rol oynayan "Momentum" gibi kampanya organizasyonları ve yeni sol popülist hareketleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu yeni siyasi oluşumların, sosyal medyanın potansiyelinden yararlandığı ve çevrimiçi katılımcı platformları kullandığı görülmektedir. Diğer taraftan, siyaset alanında kliklerin büyümesi, karizmatik liderlere ihtiyaç duyulması, parti katmanlarının aşınması ve hesap verebilirliğin kaybedilmesi gibi endişe verici değişiklikler ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, merkezde güçlü bir birlik ve çevrede oluşan aşırı esneklik, sosyal kutuplaşmaya ve liberal demokrasinin başarısızlıklarına karşı koyabilecek umut verici bir gelişme olarak değerlendirilmektedir (Gerbaudo, 2019). Gerbaudo (2018; 2019: 4), "dijital parti" kavramını, Avrupa ülkelerinin çoğunda ortaya çıkan ve yeni siyaseti tanımlayan bir örgütsel şablon olarak tanımlamaktadır. "Dijital parti" kavramı, dijital teknolojiyle desteklenen, daha demokratik, sıradan insanlara daha açık, daha doğrudan, daha özgün ve şeffaf olduğunu iddia eden "yeni bir siyaset" anlayışı sunmaktadır. Bu oluşumlar, sadece teknolojik değil, aynı zamanda dijital teknolojinin daha demokratik bir toplum hedefine ulaşmanın yolu olarak görüldüğü bir dönüşüm vadetmektedir.

Bu makalede, Türkiye'deki anaakım siyasetin iki temel aktörü olan iktidar ve ana muhalefet partilerinin, dijital teknolojinin daha demokratik bir toplum için kullanılmasına dayanan bu "yeni siyaset" anlayışına yönelik eğilimleri ve sosyal ağları siyasal iletişim yapılarına nasıl entegre ettikleri incelenmiş, dijital teknolojinin tabandan yükselen bir demokrasinin gelişmesine ne tür katkılar sağladığı ve dijital çağda siyasal iletişimin nasıl dönüştüğü sorularına cevap aranmıştır. Yeni iletişim teknolojilerinin siyasal organizasyonların verimlilik ve kitlesel erişim düzeyini yükselteceği varsayımının ütopyik bir boyut içerdiğinden hareketle, dijital siyaset kanallarının daha demokratik bir siyaset ortamı yaratacağı yönündeki yaklaşım eleştirel bir bakışla değerlendirilmiş ve dijital siyaset pratiğinin içerdiği fırsatlar ve kısıtlamalar analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede, iktidar (*Adalet ve Kalkınma Partisi /AK Parti*) ve ana muhalefet (*Cumhuriyet Halk Partisi / CHP*) partilerinin sosyal medya mesajlarının niteliği, katılımcı pratiklerinin işleyişi, yurttaşlarla etkileşim düzeyleri, kamusal müzakere biçimleri ve dijital olanakların geleneksel siyaset yapma biçimlerini dönüştürüp dönüştürmediği, dijital demokrasi kavramı temelinde tartışılmıştır. Burada kamusal müzakere kavramı, kapsayıcı bir çoğulcu demokrasiyi yaratmak, farklı eşitsizlikler karşısında demokratik pratiğin yenilenmesine katkı sağlamak ve yurttaşların kendi siyasi seslerini oluşturmalarına yardımcı olmak için tasarlanan ve sosyal medyada inşa edilen bir iletişim modeli ve bir diyalog anlamında kullanılmıştır.

2. Literatür İncelemesi

Yurttaş katılımı, demokratik yönetişimin önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Dijital medya, siyasi mesajların yayılmasını kolaylaştırarak, hem siyasetçiler hem de yurttaşlar tarafından seçmen hareketliliğini mümkün kılarak, potansiyel olarak siyasal katılma biçimlerini genişletmektedir. İnternet, yurttaşların yüz yüze iletişimden daha gayri resmi, daha sürekli ve bireylerin günlük yaşamlarıyla daha yakından bağlantılı ve başkaları tarafından harekete geçirilmeyi kolaylaştıran pek çok uygun yol sunmaktadır (Vaccari, 2017: 69). Özellikle Facebook ve Twitter, siyasi haberciliğin ve siyasi söylemin doğasını değiştirmiş, siyasi liderlere görüşlerini anında dünya çapında paylaşma, destekçilerle bağlantı kurma ve eleştirelere yanıt verme olanağı sağlamıştır. Siyasi gazeteciler açısından ise, Twitter, diğer gazetecileri takip ettikleri ve kalabalık bir haber ortamında dikkat çekmek için hikayelerini bildirmeleri, yazmaları ve tweetlemeleri beklenen bir mecradır. Siyasetçilerin Twitter'da ve sosyal medyada söyledikleri - ve bunlara yanıt verenler - giderek daha fazla alıntılanmakta ve tartışılmakta ve hatta ulusal siyasi konuşmaları yönlendirmektedir. İnternet ve sosyal medya, harekete geçirme, kaynak yaratma ve hedefli mesajlaşma için güçlü araçlar olmakla birlikte; aynı zamanda, yalan haberlerin, değiştirilmiş görüntülerin, komplo teorilerinin ve organize dezenformasyon kampanyalarının anında dolaşımı, siyaset ve medya sistemlerine meydan okuyan güçlü yeni bozucular olarak değerlendirilmektedir (Hall, 2022). Dahlgren'in (2005: 152) de vurguladığı gibi, kamusal alan tek başına demokrasinin garantisi değildir. Dolaşımda her türlü siyasi bilgi ve tartışma olabilir, ancak bu iletişim alanları ile karar alma süreçleri arasında yapısal bağlantılar - resmi kurumsal prosedürler - olması gerekmektedir. Fuchs (2021: 24), dijital kamusal alanı ve dijital müşterekleri, kamusal alan, kamu hizmetleri ve genel olarak ortak olanla birlikte ilerleten bir dijital siyaseti, demokrasiyi korumak ve ilerletmek için bir umut olarak görmektedir.

Dijital siyaset, siyasetçiler için fırsatları ve riskleri bir arada içermektedir. Siyasal seçkinler, dijital siyaseti gazetecilerin eleştirel incelemesini önlemek veya doğrudan halka hitap etmek için bir fırsat olarak görürken, aynı zamanda haber kaynaklarının, söylemsel alanların ve izleme teknolojilerinin yayılmasını, kendilerini daha görünür ve savunmasız hale getirmesi nedeniyle, bir risk olarak da görebilmektedir. Öte yandan, yurttaşlar açısından ise iletişimsel eşitsizlikleri azaltan kolektif veya bağlantılı eyleme giriş noktaları olarak değerlendirilmektedir. Dijital siyaset hakkındaki genellemeler, demokrasiye tehdit veya çözüm olmak üzere iki noktada toplanırken, dijital siyasete ilişkin kuramsal yaklaşımlar siyaset ve sivil katılım, toplu eylem, siyasi konuşma ve hükümet politikaları gibi birkaç önemli noktaya odaklanmıştır (Coleman ve Freelon, 2015). Coleman ve Freelon (2015: 4-7), dijital siyasal iletişim ortamının karakteristik özelliklerini bu iki yaklaşım temelinde tanımlamıştır. Buna göre, dijital ortamlarda siyasi mobilizasyon karşılıklı bir görünürlüğe dayanmaktadır. Şakaların, imgelerin, kısa yorumların ve paylaşılan duyguların viral dolaşımı dijital siyasal iletişimin önemli bir bileşeni haline gelmiştir. Dijital ortam, şimdiye kadar yeterince ifade edilmeyen siyasal tartışmalar veya bastırılan haberler için alan açmaktadır. Diğer taraftan düzenlemenin yokluğu, dijital kamusal alanda kurumsal müdahaleler için alan açmakta ve sosyal medya aracılığıyla siyasi tartışmalara katılan çok sayıda yurttaşı ticari gözetlemeye karşı savunmasız bırakmaktadır.

Dijital siyaset uygulamalarının yükselişiyle birlikte, sayıların kendisi siyasette ve yönetişimde çok önemli bir rol oynamakta ve "ölçme"nin bir güç olduğu kabul edilmektedir. Özellikle, dijital bilginin izlenebilirliği ve hesaplanabilirliği, siyasette 'neyin dikkate alındığını' etkileyen epistemik uygulamalar için kullanılmaktadır (Kaufmann ve Jeandesboz, 2017). Dijital siyasetin temelinde yer alan dijital teknolojilerin, yeni siyasal katılım biçimleri için fırsatlar sunduğu tezi genel olarak kabul görmektedir. Ancak,

siyasetteki dijitalleşmenin ve sosyal medyanın yurttaşların siyasal katılım düzeyini ve kamusal alanı nasıl belirlediğine dair bir anlayış geliştirebilmek için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. Lilleker ve Koc-Michalska (2017), psikososyal bir perspektifle, yurttaşların yeni katılım biçimlerini takip etmelerinde özellikle içsel ve dışsal motivasyonlarının gücünü incelemiştir. Yazarlar, çevrimiçi ve çevrimdışı siyasal faaliyetler arasındaki ayrımın sürdürülmesi gerektiğini ve çevrimiçi seferberliğin yalnızca çevrimiçi katılıma yol açtığını, dışsal motivasyonların çevrimiçi alanda gerçekleşen katılım üzerinde daha büyük bir açıklama gücü olduğunu ve çevrimiçi katılımın esas olarak diğer çevrimiçi kullanıcılardan onay görme ile motive edildiğini ileri sürmüşlerdir. Her ne kadar siyasal olarak son derece aktif olan yurttaşların çevrimdışı ve dijital ortamlarda geleneksel ve geleneksel olmayan faaliyet biçimlerine katıldığı kabul edilse de, çalışmaların çoğu, tek bir alanda yer alan katılım kalıplarının varlığına işaret etmektedir.

Vaccari (2013), dijital siyaseti en temelde partilerin ve yurttaşların interneti kullanma biçimleri çerçevesinde ele almakta ve dijital siyaset araştırmalarının siyasal aktörlerin, partilerin ve adayların dijital medyayı kullanmasının yanı sıra yurttaşların da bu pratiklere katılma biçimlerini de göz önünde bulundurmasının ve dijital siyaseti anlamak için hem partilerin ve adayların ne sunduğunun hem de yurttaşların çevrimiçi ortamda ne yaptığının incelenmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Vaccari (2013: 212), bu amaçla kapsamlı bir inceleme yapmış ve yedi Avrupa ülkesinde siyasetçilerin yurttaşlara ulaşmak ve onları mobilize etmek üzere interneti nasıl kullandıklarını ve yurttaşların da bu sürece nasıl karşılık verdiklerini incelemiş, dijital siyasetin medya-siyaset ilişkileriyle ve siyasal kültür ile bağlantılı olduğunu ve siyasal sisteme desteğin düşük olduğu durumlarda, internetin siyasal memnuniyetsizliğin ifade edildiği alternatif bir kanal haline geldiğini tespit etmiştir. Ayrıca Vaccari (2017: 84-85), dijital medya kullanımının siyasal katılıma katkılarını ortaya koymak amacıyla, çevrimiçi seçmen hareketliliği ile siyasal katılım arasındaki ilişkiyi Almanya, İtalya ve İngiltere örnekleri üzerinde karşılaştırmalı olarak analiz etmiş, yüz yüze iletişim ile karşılaştırıldığında, dijital mobilizasyonun elitler ve yurttaşlar arasında daha az farklılık ve daha fazla kapsayıcılık içerdiğini ve katılımı teşvik ettiğini ileri sürmüştür. Vaccari (2017), çevrimiçi mobilizasyona ilişkin olumlu bir perspektif ortaya koymuş, bunun siyasal katılım kalıplarını dönüştüreceğini ve katılımcılar arasındaki eşitsizlikleri azaltacağını ve dijital mobilizasyonun, partilerin seçim toplantılarının ve yurttaşların siyasi eylem repertuarlarının bir eki olmanın ötesinde, çağdaş Batı siyasetinde bağımsız ve olumlu bir rol oynayabileceğini belirtmiştir. Ancak Hindman (2009), "The Myth of Digital Democracy" başlıklı çalışmasında, internetin Amerikan siyasetini demokratikleştirip demokratikleştirmediği ve siyasi web sitelerin ve blogların hareketsiz yurttaşları harekete geçirip geçirmediği ve kamusal alanı daha kapsayıcı hale getirip getirmediği sorularına cevap aramış ve popüler inancın aksine, internetin siyasi söylemi genişletmek için çok az şey yaptığını, ancak küçük bir elit grubunu güçlendirdiğini vurgulamıştır. Dahlgren (2005), internet ve kamusal alan tartışmasındaki temel öğeleri bir araya getirerek demokrasinin karşı karşıya olduğu mevcut zorluklara değinmiş ve dijital siyaset ve demokrasi konusuna eleştirel bir yaklaşım getirmiştir. Yazara göre, internetin sivil kullanım için erişilebilir olması (veya olmaması) ve etkileşimsel boyutu kamusal alana katkılarını belirleyen unsurlar olarak öne çıkmakta, etkileşimsel niteliğinin iki boyutu bulunmaktadır. Birincisi, yurttaşların bilgiyi anlamlandırma, yorumlama ve kullanması; ikincisi ise, yurttaşların kendi aralarındaki etkileşimini ve müzakere sürecini ifade etmektedir. İnternet üzerinden gerçekleşen etkileşim türleri, ancak bir dereceye kadar kamusal alanın tezahürleri olarak kabul edilebilir ve siyasal tartışmanın iletişimsel karakteri her zaman yurttaşlık idealini desteklemez. Yurttaşların çoğu izole edilmiştir ve demokratik irade oluşumuna katkıları her zaman söz konusu değildir (Dahlgren, 2005: 151).

Ayrıca, Dahlgren (2015:18), demokrasinin "elitist" ve "cumhuriyetçi" olmak üzere iki temel anlayışından hareket ederek, yurttaş katılımının iki karakteristik özelliğine dikkat çekmektedir. Buna göre, "elitist" model yurttaşların bilgi edinme ve haber alma ihtiyacına vurgu yaparken, "cumhuriyetçi" model ise sivil alanların daha katılımcı olmasına talep etmekte, bu alanları sadece yurttaşların bilgi edinme araçları olarak görmenin ötesine geçerek, onların ortak çıkarlar konusunda etkileşim halinde olabilecekleri ve karar alma mekanizmalarına katılabilecekleri yerler olarak tasarlanmaktadır. Bu iki farklı bakış açısı, reaktif ve proaktif olmak üzere, yurttaşlık idealinde bir ayrım ortaya koymaktadır. Dahlgren (2015), eleştirel bir bakışla, bir demokrasi krizinin ortaya çıktığını, hem siyaset hem de sivil toplum alanında katılımın düştüğünü ileri sürmekte, siyasal katılımı parti yapılarının ve seçimlerin dışında bir "alternatif siyaset" anlayışı içinde ele almakta ve interneti yeni bir sivil alan olarak görmeye ilişkin yeni sorular sormaktadır. Fuchs (2021: 12), gerçekleri reddeden ve duygusallaştırma, tabloidleştirme ve ideoloji tarafından yönetilen sahte / yanlış haberlerle ve gerçek ötesi (post-truth) politikalarla sosyal medyada sık sık karşılaşıldığını, dijitalleşmenin daha çok neoliberal kapitalizm ile yükselen toplumsal eşitsizlikler arasındaki antagonizmaya aracılık ettiğini, bu nedenle demokrasinin tehdit altında olduğunu ileri sürmekte ve bu bağlamda, dijital kamusal alanın bir alternatif olabilmesi için "eleştirel bir kamusalılık" içermesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Belirli bir içgörü sağlayan bu kuramsal yaklaşımların ve araştırmaların, farklı zaman ve koşullarda geliştirilmesi ve test edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, mevcut birikimin ışığında, dijital siyaset ve demokrasi pratiklerinin siyasal sürece yansımaları hem fırsatlar hem de kısıtlılıklar bağlamında değerlendirilmiştir.

3. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, dijital siyaset pratiği, siyasal partilerin sosyal medya iletişimi üzerinden incelenmiş ve Coleman ve Freelon'un (2015), "dijital siyaset" alanı için çizdiği çerçeve bağlamında, özellikle siyasi ve sivil katılım, toplu eylem, siyasi konuşma ve hükümet politikaları gibi bileşenlere odaklanılarak, dijital siyasetin ana hatları belirlemeye çalışılmıştır. Twitter'in, "dünyada neler olup bittiğini ve insanların şu anda ne hakkında konuştuğunu" içeren uluslararası bir haber ve olay takip medyasına evrilmesi ve belirli kullanıcı gruplarını izlemeye olanak sağlaması (Rogers, 2019: 169) nedeniyle, dijital siyaset olgusunu tanımlayabilmek için analiz parametreleri sunan "analitik bir hikaye anlatma makinesi" olarak araştırmanın zeminini oluşturmuştur.

Twitter, özellikle konu trendlerini takip etmeyi sağlaması açısından, sosyal bilimler için önemli bir dijital veri kaynağı haline gelmiştir. Bu çalışmada Twitter, siyasal alandaki en önemli ve etkili sosyal medya platformu olması bakımından analiz birimi olarak seçilmiş, etiket (*#hashtag*), paylaşma (*tweet*) ve tekrar paylaşma (*retweet*) gibi dijital çeşitlerden yararlanılarak, iktidar ve ana muhalefet partilerinin Twitter hesapları incelenmiş ve seçilen hesapların Twitter'daki etkileşim örüntülerine ve anahtar kelimelerin frekans dağılımlarına göre çıkarımlar yapılmıştır. Rogers'ın (2019: 163) araştırma modelinden yararlanılarak baskın sesin belirlenmesi amaçlanmıştır. Özellikle, bir sorun alanındaki 'bahsetmelerin' sıklığının belirlenmesi kimin sesinin en çok yankılandığı konusunda bir fikir vermektedir. Seslilik bir sorun alanında en çok kimin tweet attığının bir ölçüsüdür. Hashtag'ler ise genellikle gömülü konulardır, bu nedenle endişeleri yansıtmaktadır. En çok kullanılan 'hashtag'lerin listesi ortak endişeleri göstermesi açısından bir veri olarak kabul edilmektedir. Konumlandırma, belirli anahtar kelimelerin diğerlerinden daha fazla kullanılmasıdır. Bu çalışmada, dijital siyaseti karakterize etmek amacıyla, siyasal partilerin en çok kimden bahsettikleri, hangi hashtagleri kullandıkları ve iletişim stratejileri analiz edilmiştir. Siyasetçilerin toplumsal

sorunlara ilişkin tweetlerinin incelenmesi, dijital siyasete ilişkin bir çerçeve sunması açısından, dijital siyaset ve dijital siyasal iletişim literatürü için önemli bir katkı olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan AK Parti ve CHP'nin kurumsal Twitter hesaplarından elde edilen veriler üzerinden dijital siyasetin temel karakteristiği belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın birinci aşaması, sosyal medya analiz araçlarından biri olan Twitonomy programından elde edilen, Nisan 2021'den geriye doğru 3200 adet tweeti, ikinci aşaması ise, özellikle COVID-19 pandemisinin ortaya çıktığı ve etkilerinin yoğun olarak hissedildiği Mart 2020-Nisan 2021 dönemindeki belirli temaları içeren toplam 98 tweeti kapsamaktadır. Bu bir yıllık dönem, pandemi nedeniyle küresel bir krize tekabül etmesi, hükümetler için zorlayıcı bir süreç olması, siyaset alanında yeni sorunları ve tartışmaları da beraberinde getirmesi ve siyasal partilerin yurttaşlarla nasıl bir diyalog kurduğunu ve hangi çözümleri ürettiğini göstermesi bakımından seçilmiştir. İlgili hesapların belirtilen kriterler ile sınırlandırılan tweet koleksiyonu, Rogers'ın (2019: 163), etkileşim düzeyi ve anahtar kelimeler üzerinden iki aşamalı bir sorgu tasarımı referans alınarak incelenmiş ve belirli konulara yönelik "#etiketler" (hashtag) ve "@bahsetmeler" içeren tweetler üzerinden dijital siyasetin eleştirel bir kamusalılık içerip içermediği tartışılmıştır. Çalışmanın sonuçları, araştırmanın bulgularıyla sınırlı tutulmuştur.

4. Bulgular ve Analiz

COVID-19 pandemisinin ortaya çıkmasıyla birlikte aradan geçen bir yıllık süreçte derinleşen toplumsal ve ekonomik kriz ortamının siyasal aktörler tarafından nasıl ele alındığına ve kamusal alandaki eleştirel tartışmaların siyasal alanda nasıl bir karşılık bulduğuna ilişkin bir çerçeve ortaya koyabilmek amacıyla, Twitter analiz programı Twitonomy uygulamasından yararlanılarak, araştırma kapsamına alınan hesapların, Nisan 2021 tarihinden geriye dönük olarak son 3200 adet gönderisi analiz edilmiştir. Twitonomy uygulaması bir seferde son 3200 adet tweetin incelenmesine olanak sağladığından, bu veri büyüklüğünün bir öngörü sağlamak açısından yeterli olacağı değerlendirilmiştir. Diğer taraftan, araştırmanın ikinci düzeyini oluşturan anahtar kelimeler üzerinden yapılan inceleme ise, Nisan 2020-Nisan 2021 döneminde paylaşılan içerikleri kapsamaktadır.

Bu bağlamda, COVID-19 salgınının yarattığı kriz ortamında, dijital siyaset alanındaki siyasal söylemlerin ve kamusal tartışmaların ana hatlarını belirlemek ve siyasal partilerinin dijital siyaset pratiklerine yönelik bir çıkarım yapmak için bu dönemdeki Twitter anlatılarına odaklanılmıştır. Twitter istatistiklerine ulaşmak amacıyla, Twitter'ın gelişmiş arama fonksiyonundan ve analiz araçlarından biri olan Twitonomy uygulamasından yararlanılmıştır.

4.1. Tweet Analizi

Bu bölümde genel bir çerçeve ortaya koymak amacıyla, Twitonomy uygulamasından elde edilen, Nisan 2021'den itibaren geriye doğru son 3200 adet "tweet"e ilişkin istatistiksel sonuçlar analiz edilmiştir. Twitter etkileşim örüntüsü içinde yer alan 'hashtag'ler, belirli olaylar, konular, sorunlar etrafındaki iletişimi izlemek veya etiketlemek için kullanılmakta, ayrıca bir alt kültür veya siyasi bir ikna sürecini de organize edebilmektedir. Bahsedilen işaretçiler (@kullanıcıadı) kullanıcıların doğrudan başka bir kullanıcıya hitap etmesine veya başka bir kullanıcıya atıfta bulunmasına izin vermektedir (Rogers, 2019: 172). Bulgular, Twitonomy uygulamasından elde edilmiş, Twitter göstergeleri uygulama aracının ürettiği biçim temel alınarak Türkçe karşılıklarıyla verilmiştir.

4.1.1. AK Parti (@Akparsi)

AK Parti'nin kurumsal Twitter hesabına ilişkin sayısal veriler aşağıda gösterilmiştir.

@Akparsi Tweet sayısı	Takip sayısı	Takipçi sayısı	Listelenme sayısı
34,311	404	2,657,884	1,162

Tablo 1. Genel Veriler

12 Mayıs 2020-17 Nisan 2021	Tweet Sayısı	
	3,200	
Günlük paylaşım (<i>Tweet</i>)	9,40	
Başkalarının gönderilerini paylaşma (<i>Retweet etme</i>)	409	13%
Kullanıcılar tarafından bahsedilme (<i>Mention</i>)	1,475	
Yanıtlama (<i>Reply</i>)	113	4%
Bağlantı (<i>Link</i>)	435	
Etiketleme (<i>Hashtag</i>)	704	
Başkaları tarafından paylaşılma (<i>Retweet edilme</i>)	2,791	87.2%
	787.42 kez	
Favoriye eklenme (<i>Favorited</i>)	2,791	87.2%
	3,149.37 kez	

Tablo 2. Etkileşim Verileri

Yukarıdaki veriler, ilgili hesaba ait "takipçi", "takip etme", "bahsetme" (mention), "yeniden paylaşma" (retweet), "etiket" (hashtag), "yanıtlama", "paylaşılma" (retweet edilme) ve "listelenme" sayıları gibi profil bilgilerini göstermektedir. Bu verilere bakıldığında, tweetleri yanıtlama oranının %4, hesaptan gönderilen tweetlerin takipçiler tarafından retweet edilme oranının ise %87.2 olduğu görülmektedir. Takipçilerin tweetlerini yanıtlama oranının düşüklüğü, tek yönlü bir paylaşım yapma ve takipçilerle sınırlı bir diyalog kurma şeklinde değerlendirilebilir. Diğer taraftan, gönderilerin paylaşılma oranının yüksek olması ise Twitter'daki destekleyen kullanıcıların etkileşiminin güçlü olduğuna ve hesabın gönderilerinin yayılmasına katkıda bulduklarını göstermektedir.

@RTErdogan	246	@RTedijital	1
@omerrcelik	139	@AKGenclikGM	1
@mahirunal	10	@Akparsi	1
@NumanKurtulmus	7	@erkankandemir	1
@mehmetozhaseki	2	@ayasofyacamii	1

Tablo 3. En Çok Paylaşılan Kullanıcılar

@Akparsi hesabının, en çok paylaştığı (retweet ettiği) kullanıcıların, başta Cumhurbaşkanı ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan olmak üzere partinin önde gelen siyasal aktörleri ve partinin bağlı alt kurumsal hesapları olduğu görülmektedir. Bu tutum, kendi sözcülerinin söylemlerini yeniden paylaşarak bu söylemlerin görünürlüğünü artırma amacını taşımaktadır.

@RTErdogan	1404	@omercelik	71
------------	------	------------	----

Tablo 4. En Çok Bahsedilen Kullanıcılar

@Akparki	112	@RTErdogan	1
----------	-----	------------	---

Tablo 5. En Çok Yanıtlanan Kullanıcılar

En çok bahsedilen kullanıcılar ise, yine Cumhurbaşkanı ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan ile ikinci sırada parti sözcüsü olan Ömer Çelik'tir. Bu şekilde, liderin ve sözcünün söylemleri yeniden üretilmektedir. En çok yanıtlanan kullanıcılar ise, yine kendi kurumsal hesapları ve bir yanıtla ile @RTErdogan hesabıdır. Bu veri yurttaşlara yönelik bir yanıtla aktivitesi bulunmadığını göstermektedir.

#İnandığınyoldayürü	182	#hayatevesiğar	47
#birliktebaşaracağız	47	#türkiyeİçingüvenveİstikrar	42
#suyungücümilletlebuluşuyor	25	#milliekonomigüçlütürkiye	23
#milletinzaferi	22	#güçlüİradegüçlüdemokrasi	17
#aksevda19yaşında	17	#ayasofyacamii	16

Tablo 6. En Çok Etiketlenen Konular

En çok kullanılan "#etiketler"ler ise, AK Parti'nin siyaset gündemini yansıtmayı amaçlayan konulardır. Bu "hashtag"ler, bir anlamda AK Parti'nin söylemlerini yansıtmaktadır. Özellikle, "millet", "milli" ve "güçlü" gibi kavramlarla seçmeni bir arada tutmanın ve iktidar gücünü sürdürmenin amaçlandığını söylemek mümkündür.

En Çok Paylaşılan ve Favorilere Eklenen Gönderiler

[AK Parti @Akparki 4:11AM - 1 Nisan 2021 - 21,353 / 62,029](#)

[#1Nisan https://t.co/4my09NwKlg](#)

[AK Parti @Akparki 12:52PM - 25 Şubat 2021 - 9,358 / 26,609](#)

İyi ki doğdun, millete hizmet yolunda nice yaşlara. #İyikiDoğdunMilletinAdamı
[https://t.co/scwramVISr](#)

[AK Parti @Akparki 1:22PM - 12 Nisan 2021 - 7,374 / 22,594](#)

Hoş geldin mübarek Ramazan-ı Şerif 🌙 #HayırlıRamazanlar
Türkiye! #sahur [https://t.co/uaJzgrG858](#)

[AK Parti @Akparki 3:03AM - 24 Mayıs 2020 - 6,521 / 25,386](#)

Bugünleri birlikte atlatacağız ve nice yeni bayramlarda buluşacağız; neşeyle, coşkuyla.
Çünkü biz koskocaman bir aileyiz, Türkiye'yiz. #İyiBayramlar Türkiye.
[https://t.co/isVnA1qob5](#)

[AK Parti @Akparki 2:02AM - 24 Mart 2021 - 6,279 / 19,658](#)

7. Olağan Büyük

Kongremiz... #TürkiyeİçingüvenVeİstikrar [twitter.com/i/broadcasts/1...](#)

@Akparki kurumsal Twitter hesabının en çok paylaşılan ve favorilere eklenen gönderilerinin herhangi bir siyasa açıklaması veya tartışmasına dönük olmadığı, sadece, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın doğum günü, bayram ve ramazan kutlaması ile AK Parti Olağan Büyük Kongresi ile ilgili olduğu, duygusal bir sesleniş ve bir özne olarak çağırma içerdiği görülmektedir. Toplumsal sorunlara ve bunların çözümüne yönelik olmayan gönderileri paylaşılanların destekleyen seçmenler olduğu düşünülmektedir.

4.1.2. CHP (@herkesicinCHP)

CHP'nin Nisan 2021'den geriye doğru Twitter hesabından paylaşılan son 3200 tweete ilişkin veriler aşağıdaki gibidir.

@herkesicinCHP Tweet sayısı	Takip sayısı	Takipçi sayısı	Listelenme sayısı
39,337	2	1,671,612	1,082

Tablo 7. Genel Veriler

21 Nisan 2019-18 Nisan 2021	Tweet Sayısı	
	3,200	
Günlük paylaşım <i>(Tweet)</i>	4.39	
Başkalarının gönderilerini paylaşma <i>(Retweet etme)</i>	663	21%
Kullanıcılar tarafından bahsedilme <i>(Mention)</i>	66	
Yanıtlama <i>(Reply)</i>	220	7%
Bağlantı <i>(Link)</i>	672	
Etiketleme <i>(Hashtag)</i>	207	
Başkaları tarafından paylaşılma <i>(Retweet edilme)</i>	2,537	79.28%
	336.04 kez	
Favoriye eklenme <i>(Favorited)</i>	2,537	79.28%
	1,868.62 kez	

Tablo 8. Etkileşim Verileri

Yukarıdaki verilere bakıldığında, tweetleri yanıtlama oranının %7, hesaptan gönderilen tweetlerin retweet edilme oranının ise %79.28 olduğu görülmektedir. Bu oranın AK Parti'ye göre daha düşük olması, toplumsal destek oranının Twitter'daki izdüşümü ile açıklanabilir. Muhalefet partisinin retweet edilmesi, destekleme anlamına geleceği için, kullanıcıların çekimser kalmasına da neden oluşturabilmektedir. Ayrıca, takipçilerin ve diğer kullanıcıların tweetlerini yanıtlama oranının düşüklüğü de, AK Parti ile benzer şekilde, tek yönlü bir paylaşım yapması ve seçmenle/takipçilerle sınırlı bir diyalog kurması, iktidara alternatif olarak bir siyaset üretmesi gereken bir siyasal partinin kamusal sorunlar hakkında Twitter üzerinden bir tartışma açmaması anlamına gelmektedir. Twitterdaki etkileşim verileri, muhalefet partisinin dinamik bir sosyal medya iletişimi kurmadığını ortaya koymakta, her iki siyasal partinin kullanım örüntüleri arasındaki benzerlikler daha ön plana çıkmaktadır.

@kilicdarogluk	571	@CHPfotoğraf	39
@herkesicinCHP	6	@faikoztrak	6
@Seyit_TORUN	6	@PartiOkuluCHP	5
@chp_en	5	@CHP_Ekonomi_M	4
@veliagbaba	3	@ankahabera	2

Tablo 9. En Çok Paylaşılan Kullanıcılar

@herkesicinCHP hesabının en çok "retweet" yaptığı kullanıcılar, Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu başta olmak üzere, partinin diğer alt hesaplarıdır. Bu tutum, parti söylemini aynı mecradaki diğer hesaplar üzerinden çoklu bir biçimde yayma faaliyeti olarak değerlendirilebilir. Bu paylaşma biçimi, AK Parti ile benzerlik göstermektedir.

@kilicdaroglu	53	@CHPKadinKolu	2
@RTERdogan	2	@enginozkoc	1
@muratemirchp	1	@goklevent	1
@yildirimkaya40	1	@drfahrettinkoca	1
@CHP_Ekonomi_M	1	@izmirhim	1

Tablo 10. En Çok Bahsedilen Kullanıcılar

@herkesicinCHP	220
----------------	-----

Tablo 11. En Çok Yanıtlanan Kullanıcılar

En çok bahsedilen kullanıcılar, AK Parti'nin kurumsal hesabına göre biraz daha çeşitlilik göstermektedir. Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu başta olmak üzere, CHP'nin siyasi aktörleri ve alt birimleri en çok bahsedilen kullanıcıları oluşturmaktadır. Ayrıca, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Sağlık Bakanı Fahrettin Koca da bahsedilen kullanıcılar arasında yer almaktadır. Bu etkileşimin eleştirel bir bahsetme olduğu açıktır. Toplam 3200 tweet içinde sadece @herkesicinCHP hesabının yanıtlanması, diğer kullanıcılarla diyaloga dayalı bir iletişim kurulmadığına işaret etmekte ve her iki partinin de yanıtlama tutumlarında benzerlik olduğunu göstermektedir.

#İkinciYüzyılaÇağrı	20	#hedefktidar	8
#İzmir	7	#kılıçdaroglunesöyledi	7
#128milyardolarnerede	7	#chp37kurultay	5
#deprem	5	#500binrüşvetikimiyedi	4
#İstanbul	4	#herŞeyÇokgüzelolacak	4

Tablo 12. En Çok Etiketlenen Konular

En çok etiketlenen konular, CHP'nin muhalefet partisi olarak siyasi söyleminin ve hedeflerinin etkisini artırmaya ve iktidarı eleştirmeye yöneliktir ve o anda güncel olan konularla ilişkilidir. Ancak, AK Parti hesabıyla karşılaştırıldığında, CHP'nin etiketlediği konu sayısının daha az ve eleştirel bir gündem yaratmak açısından yetersiz olduğu, etiketlenen konuların, yapısal sorunlara ve yeni bir siyaset anlayışına işaret etmek yerine, daha çok slogan düzeyinde ve yurttaşların yaşamsal sorunlarına dokunmayacak niteliktedir. Gündem oluşturmak, ses getirmek ve bir kamusal tartışma başlatmak açısından oldukça zayıf görünen bu iletişim biçimi, dijital siyasetin sunduğu olanakları ve fırsatları değerlendirmekten uzak bir görünüm sergilemektedir.

En Çok Paylaşılan ve Favorilere Eklenen Gönderiler

CHP @herkesicinCHP 10:05^{AM} - 14 Nisan 2020 - 7,617 / 19,402
Uzmanına soruyoruz... Kim yalancı? Kim mitomaniden muzdarip?
<https://t.co/vfdIx00f06>

CHP @herkesicinCHP 4:28^{PM} - 13 Nisan 2021 - 5,925 / 32,787
#128MilyarDolarNerede <https://t.co/WYYZLzvUzI>

CHP @herkesicinCHP 11:38^{AM} - 2 Nisan 2021 - 5,222 / 23,470
Keşke 1 Nisan şakası olsaydı... Biz de 1 Nisan'da "şakacılar" karşı yayımlardık.
Ama hepsi gerçek. Hem de AKP'nin gerçeği! <https://t.co/Sh7rWOMcY>

CHP @herkesicinCHP 8:32^{AM} - 28 Nisan 2020 - 4,725 / 11,289

Sokakta virüs, sarayda mitomani salgını... Mızrak çuvala sığmıyor, gerçekler AKP Genel Başkanı'nı doğrulamıyor. <https://t.co/rw4ytjJqef>

CHP @herkesicinCHP 9:55AM - 9 Mart 2021 - 4,664 / 34,556

☹ @RTErdogan <https://t.co/E3lbvKiUqk>

CHP @herkesicinCHP 3:27PM - 28 Aralık 2020 - 3,935 / 26,677

Ve yapamadınız, biz yapacağız... CHP'li belediyelerin tamamı 3100 lira net asgari ücret verecek. <https://t.co/fUjrQjqs6>

@herkesicinCHP hesabının en çok retweet edilen ve favorilere eklenen tweetleri, rasyonel bir siyasi tartışma veya yeni bir bakış açısı yerine, çoğunlukla iktidar partisine yönelik eleştiri ve polemik ifadeleri içermektedir. En çok retweet edilenlerden sadece bir tanesi, ekonomik bir soruna yönelik bir çözüm önermektedir. Bunun da yine popülist bir retorik içerdiğini söylemek mümkündür. Sonuç olarak, ana muhalefet partisinin retweet edilen mesajları siyasi, toplumsal ve ekonomik temelde bir sorgulamaya dayanmamakta ve güçlü argümanlar ortaya koymamaktadır. Dönüştürücü etki yaratması beklenemeyecek ölçüde zayıf olan bu retweet hareketliliği, dijital siyaset kanallarının etkin kullanılmadığını göstermektedir.

Gastil (2008: 5-8), demokrasinin temel kriterlerini tüm yetişkinlerin siyasi sürecin içinde var olması, fikirlerin ifade edilmesi, oy verme ve yurttaşların özgürce kanaat oluşturabilmek için bilgi sahibi olması şeklinde tanımlamış, buna ek olarak demokrasinin iletişim olmadan uzun süre yaşamayacağına vurgu yapmıştır. Müzakere, bir iletişim biçimi olarak siyasi iletişimin merkezinde yer almakta, iletişimin toplumsal boyutuna gönderme yapmakta ve sorunu tartışmak için sağlam bir bilgi tabanı oluşturulduğunda başlamaktadır. İktidar ve muhalefet partilerinin bir müzakere başlatma ve bir bilgi tabanı oluşturma eğilimlerinin olmadığı, siyasi konularına uygun gönderiler paylaştıkları, ancak müzakere etme ve ortak yarar için bir tartışma yürütmedikleri görülmektedir. Varoluşsal olarak bu tür bir müzakereci tartışmanın muhalefet partisi tarafından yürütülmesi beklenirken, CHP'nin sosyal medyayı etkin bir müzakere ortamı olarak kullanmakta çekimser kaldığını ve derinlikli bir kamusal tartışmaya alan açmadığını söylemek mümkündür. Siyasi partilerin Twitter etkileşimlerinden ve paylaştıkları içeriklerden kamusal alanı genişletmeye dönük bir alan açma ve Twitter'ı bir müzakere forumu olarak kullanma eğiliminde olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sadece, yüzeysel değinmelerle gündelik siyasetin polemiklerini yükseltmeye yönelik bir içerik yönetimi söz konusudur. Katılımcı ve müzakereci demokrasiyi sosyal medya üzerinden geliştirmenin bir yolu olarak dijital siyasetin de yine geleneksel siyasetin kodlarıyla işlediği ve popülist söylem alanında hareket ettiği ve ana muhalefet partisi CHP'nin kendi mecrasını kamusal bir foruma dönüştüremediği görülmüştür.

4.2. Toplumsal Sorunlar ve Eğilimler: Sorun Alanı Analizi

Analizin bu bölümünde, çeşitli anahtar kelimeler üzerinden toplumsal sorunlar karşısında iktidar ve ana muhalefet partilerinin yaklaşımları, sorunları ele alma biçimleri belirlenmeye çalışılmış ve belirlenen anahtar kelimeleri içeren Mart 2020-Nisan 2021 tarihleri arasındaki toplam 98 tweet incelenmiştir. Türkiye'deki siyaset ortamında eleştirel bir kamusal tartışma zemini oluşturmaya ve farklı toplumsal grupların temel sorunlarına yönelik olarak iktidar ve ana muhalefet partilerinin söylemlerinde geçen kelime gruplarının frekans dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir. Bu anahtar kelimeler, demokratik bir rejimin temel unsurlarını oluşturan, siyaset ve ekonomi alanının çerçevesini belirleyen temel tartışmaları içermesi ve kapsayıcı olması bakımından

seçilmiştir. Siyasi partilerin tweetlerinde geçen bu kelimelerin sayılması yoluyla, bu temel konulara ilişkin söylemlerin yoğunluğu ve kamusal tartışma örüntüleri analiz edilmiştir.

Demokratik bir toplumda yurttaşların siyasi tercihlerini belirleyen bilgilerin serbestçe dolaşması ve herkese açık olması gerekmektedir. Kamusal alan özünde, bir toplumun iletişimsel kurumlarını içermektedir. Bu kurumlar aracılığıyla olgular ve düşünceler dolaşmakta ve bu kurumlar aracılığıyla kolektif eylemin temeli olarak ortak bir bilgi birikimi oluşturulmaktadır. Bu noktada dijital medya ortamı, iletişimin yukarıdan aşağıya ve birden çoğa dikey olarak yapılandırılmadığı, çoklu merkezler aracılığıyla yatay olarak dağıtıldığı anlamında ağ bağlantılıdır. Dijital ağ, kullanıcıların, geleneksel kamusal alanın malzemesi olan siyasi açıdan önemli içerik de dahil olmak üzere, çevrimiçi içerikle etkileşime girmesine, üretime katılmasına ve paylaşmasına izin vermektedir. Facebook ve Twitter gibi sosyal medya platformları, dünyanın her yerindeki insanlar için önemli haber kaynakları olmanın yanında, içerikleri paylaşma ve tartışma forumlarıdır. Bir anlamda, "performans siyaseti"nin mecralarıdır. Siyaset, yalnızca ikna edici değil, aynı zamanda stil, sunum ve pazarlama hususlarının içerik ve özen daha büyük olmasına da eşit önemde olduğu bir performans sanatı haline gelmiş ve tartışmalar burada başlamıştır (McNair, 2018). Siyaseti temsil eden kurumlar olarak siyasal partilerin Twitter'da ele aldıkları temaların, slogan temelli olduğu ve popülist bir vurgu içerdiği gözlemlenmiştir. Bu söylem biçimi iktidar ve muhalefet partisi arasındaki ayrımı silikleştirmekte, onları aynı kavramlar etrafında buluşturmakta ve aynı kavram setleriyle, aslında birbirinden çok da farklı olmayan bir siyasal kavrayış topluma egemen olmaktadır. Tablo 13'teki tematik kümeler, iktidar ve ana muhalefet partilerinin Twitter gönderilerinin en çok hangi konular etrafında yoğunlaştığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler	AK Parti (@Akparki)	CHP (@herkesicinCHP)	Toplam
Demokrasi	29	12	41
İnsan hakları	9	5	14
Pandemi/salgın	2	16	18
İşsizlik	1	9	10
Sosyal yardım	1	3	4
Ekonomik destek	2	-	2
Hukuk devleti	3	1	4
Erken seçim	1	2	3
Ekonomik kriz	1	1	2
Toplam	49	49	98

Tablo 13. Tematik Kümeler (Mart 2020-Nisan 2021)

AK Parti'nin tweetlerinde en çok yer alan kelimeler sırasıyla "demokrasi", "pandemi" ve "insan hakları" olmuştur. "İşsizlik" kelimesi ise sadece bir tweette geçmektedir ve "İşsizlik Fonu"nun güçlendirilmesi bağlamında kullanılmıştır. "Ekonomik kriz" kelime grubuyla ilgili olarak AK Parti hesabındaki tek tweet, Parti Sözcüsü Ömer Çelik'e aittir. 18 Ağustos 2020 tarihli bu tweetinde Çelik, "ekonomik kriz" çıkmasını isteyenler olduğunu ima etmiştir. Çelik'in bu tweeti, 536 retweet ve 45 yanıt almıştır. Pandemi sözcüğü AK Parti'nin sadece iki tweetinde geçmektedir. Bu tweetlerden biri hastane açılışıyla ilgilidir. İktidar partisi, toplumun bir kesiminden gelen eleştirilere yanıt vermekten çok, kendi siyasal gündemini ve söylemlerini paylaşmak üzerine kurulu bir strateji izlemektedir. Ayrıca, AK Parti'nin mesajlarına "#GüçlüTürkiye" ve

"#BeraberBaşaracağız" gibi etiketler eklemesi, seçmenlerini bir arada tutmaya ve "biz" duygusunu pekiştirmeye yöneliktir. Ancak, "biz" söylemi örtük olarak "onlar" söylemini de içermektedir.

CHP'nin kurumsal hesabından gönderilen tweetlerin tema dağılımına bakıldığında, ilk üç sırada "pandemi", "demokrasi" ve "işsizlik" kelimelerinin yer aldığı görülmektedir. "Pandemi" kelimesini içeren tweetler, iktidar partisinin pandemiyle mücadele yöntemini ve uygulamalarını eleştirmeye yöneliktir. Ayrıca bu tweetlerde, farklı sektörlerde çalışan ve pandemi sürecinde mağdur olan yurttaşlarla yapılan çevrimiçi toplantı videoları da paylaşılmıştır. Bu çevrimiçi toplantıları, "dijital kamusal alan" olarak tanımlamak mümkündür. Bu yurttaşlar, bu kamusal tartışmaya eşit koşullarda ve kendi kimlikleriyle katılmışlar, rasyonel bir kamusal tartışma ortamında bulunmuşlardır. CHP'nin kurumsal hesabından bu toplantı videolarını paylaşması, bir anlamda bu kamusal tartışmanın zeminini genişletmek anlamına gelmektedir. Farklı sendikalara bağlı olarak çeşitli sektörlerde çalışanların sorunlarının dijital bir ortamda görünürlük kazanmasını sağlayan bu girişim, aldığı beğeni sayısıyla da diğer paylaşımlara göre daha yüksek bir etkileşim oranı yakalamıştır. Ancak, özellikle COVID-19 pandemisi sürecinin güvencesiz toplum kesimlerini bir "ekonomik kız" ile karşı karşıya bırakması ve bu kesimler için bir "ekonomik destek" sağlanması konularında CHP'nin bir tartışma başlatmaması ve bu sorunları kamusal alana taşımaması bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. CHP'nin en çok yer verdiği ikinci kelime ise "demokrasi"dir. Demokrasiyi, sırasıyla "işsizlik" ve "insan hakları" konuları takip etmiştir. Bir muhalefet partisi olarak CHP'nin bu temel konu başlıklarıyla ilgili olarak toplam 14 tweet atmış olması, "ekonomik kriz" ve "hukuk devleti" konularına/sorunlarına sadece bir kez, "ekonomik destek" konusuna ise hiç değinmemesi, canlı bir kamusal tartışma ortamı yaratmak açısından zayıf bir tutum olarak değerlendirilmiştir. İktidar partisinden farklı olarak ana muhalefet partisinden, daha yoğun ve güçlü bir eleştirel tartışma ortamı yaratması beklenirken, bunun tam tersi bir yol izlemesi, dijital siyaset olanaklarını etkin bir şekilde kullanmadığını göstermektedir.

Burada her iki parti açısından üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise, tweetlerinin binlerce beğeni almasına rağmen, yorum ve eleştiri yazar kullanıcılara bir yanıt verilmemiş olmasıdır. Bunun anlamı, yurttaşlara kamusal tartışma ortamı yaratılarak onlarla bir diyalog içinde olunmaması ve yurttaşların görüşlerinin siyaset alanı üzerinde belirleyici bir etkisinin bulunmamasıdır. Ayrıca, "demokrasi" ve "insan hakları" kavramlarının, her iki siyasal partinin söylemlerinde yer almakla birlikte, fiili olarak hayata geçirildiği/geçirilmediği somut pratikleri anlatmak için kullanılmak yerine, daha çok soyut düzeyde ve ütöpik bir dünya tanımı bağlamında kullanılmasını da hem iktidar hem de muhalefet partisinden bir söylem üretme ve Alhusseryan bir yaklaşımla, "seçmeni" bir özne olarak çağırma stratejisi olarak değerlendirmek mümkündür.

Dijital siyaset alanı olarak önemli bir işleve sahip olan Twitter'da, demokratik bir toplumdaki toplumsal ve ekonomik eşitsizliklerin ve sorunların temelini oluşturan sorunlara ilişkin iktidar ve ana muhalefet partilerinin nasıl bir alan açtığını ve bu konulara ne ölçüde yer verdiğini ve kamusal bir tartışma gündemi oluşturup oluşturmadığını anlamak amacıyla belirli anahtar kelimeler üzerinden yapılan incelemede öne çıkan temalar, yurttaşların yaşamını doğrudan etkileyen yakıcı sorunların siyaset alanında yeterli bir karşılık bulmadığını göstermektedir. İçinde yaşadığımız dünyada hayata geçirilmesi zor, daha çok ütöpik ve hayali anlamlarla yüklü "demokrasi" ve "insan hakları" kavramlarının hem iktidar hem de muhalefet siyaset dilinde aynı yoğunlukta yer alması bir siyasi illüzyondur. Tweetlerde en çok bahsi geçen "demokrasi" kavramı, sorunların köküne inmeyi amaçlayan temel bir ilke olarak değil, daha çok bir slogan olarak kullanılmıştır. Diğer sorun alanlarını ifade eden kelime gruplarının ise, siyasal söylemlerde yer bulma oranı çok düşük düzeydedir. Bu veriler ışığında, iktidar ve ana

muhalefet partilerinin, dijital siyaset ortamını ve olanaklarını ortak sorunları tartışmak, rasyonel bir kamusal alan yaratmak ve daha adaletli ve demokratik bir düzen inşa etmek amacıyla kullanmadıkları görülmektedir. Ayrıca, AK Parti ve CHP'nin, parti örgütlenmelerindeki Bilgi ve İletişim Teknolojileri birimleri ile bir anlamda dijital olanaklardan yararlanma ve dijitalleşmeyi kavrama konusunda bir yaklaşımının olduğu söylenebilir. Ancak, bu dijital dönüşüm süreci, geleneksel siyaset yapma biçimlerinin terkedildiğine ve demokrasiye daha fazla yaklaşıldığına dair bir yeterli bir kanıt sunmamaktadır.

5. Sonuç

Konuşma ve tartışma, müzakereci eylemin kaynağını oluşturmaktadır. Siyasal iletişim tartışmalarında medya, müzakereyi kolaylaştırma potansiyeli bakımından ele alınmakta, ancak müzakereci ideal, eleştirel bir bakış açısı olarak hâlâ arka planda kalmaktadır. Medya ile aracılanmış müzakereci temel özellikleri arasında sağlam bir bilgi tabanı oluşturma ve geniş bir çözüm yelpazesi tanımlama, farklı görüşlere alan açma ve saygı duyma yer almaktadır (Gastil, 2008). Miller (2016), sosyal medyada yürütülen siyasi faaliyetlerin siyasi kararlara çevrilmesi ve yansıtılması, siyasi temsilcilerin ve kurumların yurttaşların endişeleri ve deneyimlerinden daha fazla haberdar olması için fırsatlar sunduğuna ve çevrimiçi tartışmaların siyasi kararlara katkıda bulunabileceğine, özellikle, siyasetle sosyal medya üzerinden ilgilenen bireyler için dijital katılımın "gerçek" bir katılım olduğuna işaret etmektedir. Gerbaudo (2018) ise, dijital siyasetin hem potansiyeli hem de risklerine dikkat çekerek, "yeni siyaset" yaklaşımını güçlendiren dijital teknolojilerin yeni bir kitlesel katılım modeli sunduğunu; ancak, dijital demokrasinin katılımcı platformlarının, gerçek karar verme ve çoğulculuk için bir alan olmak yerine, liderliğin sürekli olarak kendi fikir birliğini kontrol etme ve doğrulama amacıyla da kullanıldığını ve halkoylaması gibi çarpıtmaların bilincinde olmak gerektiğini vurgulamaktadır.

Özellikle, dijital siyaset ve demokrasi alanının yurttaşlara aşağıdan yukarıya doğru siyasete katılım olanaklarını sağladığını ve siyasal aktivizm kanallarını açtığını söylemek mümkündür. Bu noktadan hareketle, sosyal medya, özellikle Twitter ile aracılanmış iletişimin de bu koşulları sağlaması, yüz yüze iletişimdeki gibi dolaysız ve müzakereci yönünün güçlü olması beklenmektedir. Ancak, Türkiye'deki dijital siyaset pratiğinin bir kesitine odaklanan bu analizin sonucunda, iktidar ve ana muhalefet partisinin, diğer Twitter kullanıcıları ile doğrudan bir sohbet ve diyalog kurmak yerine sadece, mesaj iletmek şeklinde bir iletişim tarzını benimsedikleri tespit edilmiştir. Türkiye'deki dijital siyaset ve demokrasi pratiğinin Twitter'daki tezahürlerine bakıldığında, iktidar partisinin daha çok hükümet idaresi ve hizmetleri hakkında bilgileri paylaştığı, ana muhalefet partisinin ise, güncel siyasal tartışmaların çerçevesinde kaldığı ve özgün bir gündem yaratmadığı, her ikisinin de genellikle yukarıdan aşağıya bir iletişim sürecini devam ettirdikleri görülmektedir. İktidar ve ana muhalefet partisinin Twitter'ı kullanma örüntüleri üzerinden dijital siyaset pratiklerinin ana hatlarını çizmeyi amaçlayan bu çalışma, siyasetçi-yurttaş ilişkisinin dijital kamusal alanda nasıl işlediğine odaklanmış ve dijital siyasal iletişim biçimlerinin geleneksel siyasal iletişim biçimlerinden çok farklı olmadığı, diyaloga kapalı ve tek yönlü olarak işlediği ve egemen siyaset yapma biçimlerinin eleştirel kamusal tartışmalara alan açmadığı sonucuna ulaşmış, siyasi partilerin bir kamusal müzakere ortamı yaratmak yerine, sadece siyasal amaçlarına yönelik polemikleri yeniden üreten ve sorunların çözümü yerine sadece gündemdeki tartışmalara değinen bir siyasal dile sıkıştıklarını göstermiştir. Bu örüntü, egemen siyasal kültürün dijital ortamda yurttaşlara yeni fırsatlar sunmadığı, özellikle muhalefet

partisinin eleştirel bir kamusal alan yaratmada ve Twitter'da kendi siyasal gündemini inşa etmede yetersiz kaldığı anlamına gelmektedir.

Siyasal partilerin etkileşim örüntüleri kadar, söylemlerinin merkezindeki temaları ortaya koymak amacıyla, liberal demokratik bir siyasal sistemi tanımlayan ve bu sistemden doğan konuları ve sorunları kapsayan anahtar kelimeler üzerinden yapılan incelemede ise, her iki siyasal partinin de toplumsal kriz, siyaset ve ekonomi temelli sorunları söylemlerinden dışladığı sonucuna ulaşılmıştır. İktidar partisinin belirli ve somut bir konuda kamusal bir söylem üretmekten çok, soyut bir demokrasi anlatısını ön plana çıkardığı, özellikle, pandemiden kaynaklı ekonomik sorunlara yüzeysel değinerek, yapılacaklardan çok, "yapılmış olanı" vurguladığı görülmüştür. Ana muhalefet partisi ise, en çok pandemiden kaynaklanan sorunlara değinmiş, ancak temel sorunlara yönelik dikkat çeken bir siyasal tartışma başlatmamış ve eleştiri getirmemiştir. Ana muhalefet partisi de tıpkı iktidar partisi gibi, en çok soyut bir demokrasi kavramına sarılmış, ancak bu demokrasi kavramının neleri içermesi gerektiği sorusunu her iki parti de yanıtız bırakmıştır. Twitter'daki etkileşim biçimlerine ilişkin veriler, iktidar ve ana muhalefet partisinin yurttaşların yaşamsal sorunlarına dair temel konuların ele alındığı bir kamusal tartışma açmadıklarını, daha çok duyurma, seslenme ve kamuoyu oluşturma gibi geleneksel siyasal iletişim kodlarıyla hareket ettiklerini, ancak bunu diyalog ve müzakere yoluyla değil, sadece tek yönlü ve sınırlı bir biçimde yaptıklarını ortaya koymuştur. Twitter yoluyla siyasetle ilgilenmeye eğilimli olan yurttaşlarla karşılıklı bir diyaloga geçilmemesi, tweetlerin sayısının ve etkileşim düzeyinin düşüklüğü, her iki parti açısından da tek yönlü bir iletişim tarzına işaret etmektedir.

İnternet, yurttaşlara, siyasal kampanyaların seyircisi olmaktan çok daha fazlasını sunmaktadır. Sosyal medya, siyasette başarının merkezi haline gelmiş, oy verme davranışlarından kamuoyu oluşturmaya kadar farklı süreçleri belirlemeye başlamıştır. Yurttaşların kendi aralarındaki ve siyasetçilerle konuşmalarının ve ortak sorunlar için söz söylemelerinin, demokratik kamusal alanın oluşması ve gelişmesi için bir katalizör olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Ayrıca, yurttaşların sosyal medya platformlarını kamusal sorunları tartışmak, soru sormak ve siyasetçilerden geri bildirim almak için kullanmaları konusunda talepkâr olmaları da önemlidir. Böylece, dijital siyaset kanalları daha açık olacak ve dijital kamusal alanın etki gücü artacaktır. Vaccari (2013: 213, 217), dijital siyasetin, medya ile aracılanmış siyasetin diğer biçimlerinden ayrı olmadığını ve bu açıdan medya-siyaset ilişkilerine yönelik paradigmaların, çevrimiçi siyasal iletişimle de ilgili olduğunu, çevrimiçi bilginin geleneksel medyanın siyasi konuları nasıl kapsadığı ve özellikle de halk arasında kamu işlerine olan ilgiyi nasıl teşvik ettiği ile etkileşime girdiğini, dijital çağda medyanın, çevrimiçi olarak kendini gösteren siyasi bilgi talebinin şekillenmesine katkıda bulunduğu için önemli bir rol oynadığını ve çevrimdışı gerçekliklerin dijital siyaseti şekillendirdiğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla, çevrimiçi siyaset, toplumsal ve siyasal yapılar ve süreçlerle bütünleşmektedir.

Dijital kamusal tartışmaların canlı veya sönük olması, siyasal kültürle ve medyanın çoğulcu ve demokratik olup olmamasıyla da yakından bağlantılıdır. Sosyal medya, yurttaşların bir alışkanlık ve rutin olarak, hayatlarını şekillendiren kurumlara ve ortak yarar için alınan kararlara katıldıkları günlük bir demokrasiye doğru ilerlemeyi sağlama potansiyeline sahiptir. Ancak, sosyal medyanın herkes için erişilebilir olmadığı da unutulmamalıdır. Dijital eşitlik sorunu da dijital siyaset ve demokrasi tartışmalarının merkezinde yer almalı, dijital siyasetin yükselişi, aynı zamanda dijital demokrasinin yükselişini de beraberinde getirmelidir. Dahlgren (2005: 153), ağ tabanlı kamusal alanın en önemli unsurlarından biri olarak, yurttaşlar arasında görüş alışverişinin ve müzakerelerin gerçekleştiği çeşitli sivil forumlara dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, dijital siyaset pratiklerini anlamaya ve analiz etmeye yönelik gelecek araştırmalarda, siyasal aktörler ve yurttaşlar arasındaki dijital siyasal iletişim süreçlerine ek olarak, dijital

kamusal alanın önemli aktörlerinden biri olan bu sivil forumların nasıl işlediğinin ve siyasete etkilerinin değerlendirilmesi de kuşkusuz çok önemlidir ve dijital siyaset alanının daha bütüncül kavranmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

COLEMAN, S. ve D. FREELON, (2015). Introduction: conceptualizing digital politics. Stephen Coleman ve Deen Freelon (Ed.). *Handbook of Digital Politics* içinde (s. 1-13). Cheltenham: Edward Elgar Publishing, Inc.

COULDRY, N. (2015). The Social Foundations of Future Digital Politics. Stephen Coleman ve Deen Freelon (Ed.). *Handbook of Digital Politics* içinde (s. 35-50). Cheltenham: Edward Elgar Publishing, Inc.

DAHLGREN, P. (2005). The Internet, Public Spheres, and Political Communication: Dispersion and Deliberation, *Political Communication*, 22:2, 147-162, DOI: [10.1080/10584600590933160](https://doi.org/10.1080/10584600590933160)

DAHLGREN, P. (2015). The Internet as a Civic Space. Stephen Coleman ve Deen Freelon (Ed.). *Handbook of Digital Politics* içinde (s. 17-34). Cheltenham: Edward Elgar Publishing, Inc.

FUCHS, C. (2021). "The Digital Commons and the Digital Public Sphere: How to Advance Digital Democracy Today", *Westminster Papers in Communication and Culture* 16(1). s. 9-26. doi: <https://doi.org/10.16997/wpcc.917>

GASTIL, J. (2008). *Political Communication and Deliberation*. Thousand Oaks: Sage.

GERBAUDO, P. (2018). Digital parties on the rise: a mass politics for the era of platforms, Erişim adresi: <https://www.opendemocracy.net/en/digitaliberties/digital-parties-on-rise-mass-politics-for-era-of-platforms/>

GERBAUDO, P. (2019). *The Digital Party: Political Organisation and Online Democracy*. London: Pluto Press.

HALL, J. (2022). *Politics and the Media: Intersections and New Directions*. Thousand Oaks: Sage.

HINDMAN, M. (2009). *The Myth of Digital Democracy*, Princeton: Princeton University Press.

KAUFMANN, M. ve J. JEANDESBOZ (2017). Politics and 'the digital': From singularity to specificity, *European Journal of Social Theory*, Vol. 20(3) 309-328, <https://doi.org/10.1177/1368431016677976>

KOC-MICHALSKA, K. ve D. LILLEKER (2017). Digital Politics: Mobilization, Engagement, and Participation, *Political Communication*, 34:1, 1-5, DOI: 10.1080/10584609.2016.1243178

LILLEKER, D. G. ve Karolina KOC-MICHALSKA (2017). What Drives Political Participation? Motivations and Mobilization in a Digital Age, *Political Communication*, 34:1, 21-43, DOI: 10.1080/10584609.2016.1225235

MCNAIR, B. (2018). *An Introduction to Political Communication*, Oxon: Routledge.

MILLER, C. (2016). *The Rise of Digital Politics*. London: Demos.

PERSILY, N., ve TUCKER, J. (2020). Introduction. N. Persily ve J. Tucker (Ed.). *Social Media and Democracy: The State of the Field, Prospects for Reform* içinde (s. 1-9). Cambridge: Cambridge University Press.

ROGERS, R. (2019). *Doing Digital Methods*. London: Sage.

SIMON, J., Theo BASS ve Victoria BOELMAN (2017). Digital Democracy: The tools transforming political engagement, Erişim adresi:

https://media.nesta.org.uk/documents/digital_democracy.pdf

VACCARI, C. (2013). Digital Politics in Western Democracies: A Comparative Study. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

VACCARI, C. (2017). Online Mobilization in Comparative Perspective: Digital Appeals and Political Engagement in Germany, Italy, and the United Kingdom, *Political Communication*, 34:1, 69-88, DOI: 10.1080/10584609.2016.1201558

Summary

Digital politics deals with how Internet technologies have affected the complex interactions between political actors and their constituents (Vaccari, 2013). New technologies radically have transformed democracy or reinforced existing patterns in the way citizens interact with their representatives. In the digital age, political institutions, activities, and relationships are increasingly mediated and shaped by information and communication technologies. Digital politics is a highly diversified field, encompassing both the digitization of pre-existing political activities and the emergence of new forms of political action and participation that have no clear counterpart in the offline world. The concept of digital democracy, on the other hand, means using technology to be in solidarity with the "marginalized" and to defend the rights of societies. At the center of the discussions on digital democracy are the efforts to discover the democratic potential of information and communication technologies. Digital politics includes both opportunities and risks for politicians and refers to a "new politics" understanding. In order to understand the tendencies of the ruling and main opposition parties towards this "new politics" understanding which is based on the use of the opportunities offered by digital technology to create a more democratic society, in this study, the interaction patterns on Twitter and the themes at the center of their discourse during the COVID-19 pandemic process have been analyzed.

It is important to consider digital democracy and digital politics discussions together with the concept of "digital public sphere" in order to provide a holistic perspective. The digital public sphere means the visibility of critical public discussions as a dimension of the public sphere in societies where digital communication is common (Fuchs, 2021: 13). Fuchs (2021: 23) states that digital democracy requires critical and participatory citizens who practice democratic debate, that citizens need time, space, education and participation opportunities to develop and apply their democratic, digital, political, social, cultural and other skills and points out the importance of platforms providing opportunities for critical discussion.

In this study, it has been examined how the ruling and main opposition parties integrate the social networks into their decision-making structures and the tendencies towards this "new politics" understanding based on the use of digital technology for a more democratic society and discussed what kind of contributions it has made to the development of a rising democracy and how politics has been transformed in the digital age. In addition, an answer has been sought to the question of how political parties changed in the era of social media, and the opportunities and constraints of digital politics practice have been analyzed. This study has concluded that digital political communication forms are not much different from traditional forms of political communication, that they operate in a one-way and non-dialogue manner, and that the dominant forms of politics do not open up space for critical public discussions.

The patterns of social media usage of the political parties have shown that the dominant political culture does not offer new opportunities to citizens in the digital environment, and especially the opposition party is insufficient in creating a critical public sphere and building its own political agenda on Twitter. In the analysis made through the keywords referring to the social issues, it was found the socio-economics-based problems have not been discussed sufficiently by both political parties. It has been observed that two political parties emphasize an abstract democracy narrative rather than producing a public discourse on specific and concrete issues and refer superficially to the economic problems stemming from the pandemic, emphasizing.

It should be underlined that the way citizens talk among themselves and with politicians and have a say on common problems is a catalyst for the formation and development of the democratic public sphere. On the other hand, it is also important for citizens to be demanding to use social media platforms to discuss public issues, ask questions and get feedback from politicians. Thus, digital politics channels will be more open and the influence of the digital public sphere will increase. Social media have the potential to drive progress towards an everyday democracy in which citizens habitually and routinely participate in the institutions that shape their lives and in decisions made for the common good. However, it should be noted that social media is not accessible to everyone. The problem of digital inequality should also be at the center of discussions on digital politics and democracy; the rise of digital politics should also bring the rise of digital democracy.